

Şimdi herkes aynaya baksın!

Mehmet Akşit

Hollanda hükümeti ve basını haklı olarak diğer ülkelerdeki insan hakları ile yakından ilgilenmektedir. Bazı ülkelerdeki polisin katı ve haksız tutumları ile ilgili az televizyon programı izlememiştir. Ancak Hollanda hükümetinin ve basınının, örneğin kendi polisinin davranışlarını kritik bir şekilde incelediğini, kusurlarını tespit etmeye ve düzeltmeye çalıştığını pek görmedim. Kontrol sistemleri teorisinde bilinen bir gerçek vardır. Kendi hatalarını ölçüp düzelten sistemler hiç hata yapmacasına tasarılan sistemlerden genellikle daha iyi çalışırlar. Demokratik olan ve insan haklarını kâğıt üzerinde garanti altına alan ülkelerin de sık sık kendilerini denetlemesi gerektiğine inanıyorum. Kendi deneyimlerime dayanarak bu konuya açıklık getirmeye çalışacağım.

Yıllar önce bir dergide okumuştum. Bir gün Annie öğle yemeği için bir kafeteryaya gider. Hesabı ödedikten sonra kendine bir masa beğenir ve geçer oturur. Tam yemeğe başlamışken mayonez almayı unuttuğunu fark eder. Tekrar sıraya girer, mayonezini alır, hesabını öder ve masasına doğru yönelir. Ancak gördüğü manzara karşında ne yapacağını şaşırır. İri yarı bir hanım masasına oturmuş yemeklerini iştahla yemektedir. Kızgın bir şekilde hanımın karşısına geçerek oturur ve yemek tepsisini kendisine doğru çeker. Yemeklerini yiyen hanım önce çok şaşırır, biraz geriler, ancak çekingen bir şekilde yemeğe devam eder. Annie'nin aklından "bu ne küstahlık, bu kadında hiç mi terbiye yok" gibi düşünceler geçmektedir. Bu arada ikisi de bir söz söylemeye cesaret edemezler. Kısa bir süre sonra karşındaki hanım yemesini yarıda keserek kalkar gider. Annie başını çevirip yan tarafa bakınca bir de ne görsün. Kendi tepsisi hiç dokunulmamış bir şekilde yandaki masanın üzerinde durmaktadır.

Bu olay gerçekten yaşanmış mı bilmiyorum ama ders alabileceğimiz bir öyküdür. Karşısındakini suçlamadan önce eğer sağa sola bir baksaydı, herhalde Annie böyle mahcup bir duruma düşmezdi.

1974 yılındayız. Philips'de ki üç aylık stajımı tamamlamış trenle Türkiye'ye dönüyorum. Almanya sınırına geldiğimizde bir Alman polisi bana kaba bir şekilde kaç paramın olduğunu sordu. Yetmiş markımın olduğunu ancak Türkiye'ye gittiğim için daha fazlasına ihtiyacım olmadığını söyledim. Polis bana ters bir şekilde baktıktan sonra pasaportumu bile kontrol etmeden dışarı çıktı. Biraz sonra başka bir polis hışımla içeri girerek arkadaşının benimle görüşmek üzere dışarıda beklediğini söyledi. Ben saf bir şekilde kapıya doğru yöneldiğim zaman bir anda polisler üzerime çullandı. Beni trenden dışarıya atarlarken aynı zamanda bavulumu ve Philips'den aldığım müzik setini dışarıya çıkarmaya çalışıyorlardı. Müzik seti yere düşerek parçalandı. Bakmaya bile tenezzül etmedikleri pasaportum, öğrenci belgem ve cüzdanım oraya buraya saçılmıştı. Polisler trene atladıkları gibi tren kalktı ve ben de arkalarından baka kaldım. Bu arada Hollanda sınır polisi sakin bir şekilde olayı izliyordu. Ben hüngür hüngür ağlarken polisler eşyalarımı topladılar, beni bir minibüse apar topar bindirip nezarete götürdüler, bir odaya tıktılar ve sonra da beni unuttular. Saatler sonra nihayet keşfedildim. Polisler kalan paramla bana yiyecek ve Eindhoven'a dönüş bileti aldılar. Ben ısrarlı bir şekilde polisten tutanak tutmasını istedim. Raporu postayla adresime göndereceklerini söylediler. Ancak, postaladıkları belge gerçekleri yansıtmıyordu. Trenden atılmamı gördükleri halde belge Alman polisi ile ilgili hiç bir bilgi içermiyordu. Bir hafta sonra, Eindhoven'da ki Türk işçilerinin ve

Philips'in yardımlarıyla Türkiye'ye geri dönebildim.

1976 yılında Türkiye'deki okulumu bitirdikten sonra Eindhoven teknik üniversitesinde yüksek lisans eğitimine başlamıştım. Bir gün, Hollanda'da işçi olarak çalışan bir Türk genci telaşla yanıma geldi. Kaçak olarak Hollanda'da bulunan yeğeninin polis tarafından yakalandığını, ancak kendisinin hiçbir kimse ile görüşürülmediğini, bu konuda onlara tercüman olarak yardım etmemi rica etti. Beraberce yabancılar polisine gittik. Ben polise İngilizce olarak tercüman olduğumu bildirdim. Polis sert bir şekilde yakalanan şahsın sınır dışı edileceğini ve onunla görüşemeyeceğimizi söyledi. Biz daha "ırım gırım" demeden polis bizi kollarımızdan tuttuğu gibi dışarı attı. Doğrusu fena bozulmuştuk. Soluğu yakında bulunan polis merkez binasında aldık. Danışmada oturan polise yabancılar polisinden şikâyetçi olduğumuzu bildirdik. Oda bize kayıtsız bir şekilde yabancılar polisinden kimsenin şikâyetçi olamayacağını söyledi. Aman nasıl olur dedim, demokrasilerde her kurum denetleyecek başka bir kurum vardır. Kısa bir tereddütten sonra birilerini aradı, sonra bana dönerek ertesi gün yabancılar polisine gelmemi, orada müfettişin benimle buluşacağını söyledi. Ertesi gün kendimden emin bir şekilde randevuya gittim. Yabancılar polisinde hiç kimsenin ne müfettişten ne de randevudan haberi vardı. Tekrar soluk soluğa polis merkez binasına giderek danışmadaki polise beni müfettişle görüştürmesini rica ettim. Polis gene bir yerlere telefon etti, sonra bana sert bir şekilde bağıarak "here is the door" yani defol dedi.

Aradan bir kaç ay geçmiş, başımdan gecen tatsız olayları unutmak üzereydim. Bir gün kaldığım öğrenci evinin kapısı çalındı. Kapıda bir grup polis duruyordu. Bana kibar bir şekilde Türkler ile ilgili bazı soruları olduklarını söylediler. Hay hay buyurun diyerek onları içeri aldım. Türkiye'den gönderilen taze Hacı Bekir lokumunu ikram etmek üzereyken polislerin odamı gayet laubali bir şekilde alt üst ettiğini gördüm.

Kitaplar oradan buraya havada uçuyorlardı. Hala hayret ediyorum, hiç kızmadan sakin bir şekilde sordum: "Baylar ne yapıyorsunuz?" "Arama yapıyoruz işte" dediler. "Peki, hani izin belgesi?" "Gerekmez dediler". Sakin bir şekilde "Baylar kanunu çiğniyorsunuz. Kanunlara uyan bir kişi olarak bu durumu rapor etmek zorundayım" dedim. İlgisiz bir şekilde "ne halt edersen et" dediler. Aynı evde odası olan mimarlık öğrencisi bir kız vardı. Tesadüfen evdeymiş, gürültüleri duymuş, yukarı geldi. Ben de ona, polislerin önünde, olaya şahitlik yapmasını rica ettim. Polisler birden oldukları yerde mum gibi dikilip kaldılar ve sonra apar topar çıkıp gittiler. Tabi bir kaç yere şikâyet ettik. Ancak polis benimle uğraşmaya devam etti. Bir seferinde Türkiye'den ziyaret eden arkadaşımı belgeleri tamam olmasına rağmen şüpheli şahıs diye saatlerce tutukladılar. Ve bunun gibi bir takım tatsız olaylar. Bıkınlık getirerek ve derslerimin ağırlığından dolayı mücadeleden vazgeçtim. Ancak yüksek mühendislik diploması aldıktan sonra bana "sen oraya otur" yerine "lütfen oturur musunuz beyefendi" demeye başladılar.

Acaba böyle olaylar hala oluyor mu diyorsanız bu soruyu belli bir mevkie gelmiş kişilere değil polislerin hışmına kolayca uğrayabilecek garibanlara sorunuz. İsterseniz vizelerin verildiği konsolosluklara gidiniz. Sevdiklerini bir kaç gün görmek için soğukta ya da sıcakta günlerce kuyrukta bekleyen çocuk ve yaşlılara sorunuz. Bir kaç yıl önce, büyük ablam Amerika da ki kızını görmeye giderken Hollanda'ya bir kaç günlüğüne uğramak istemişti. Amerika vizesini hemen vermişler. Hollanda konsolosluğunda ise ablamı üç gün soğukta kuyrukta bekletmişler. Diyeceksiniz ki Hollanda'ya birçok kaçak insan geliyor. Önlemek için tedbir almak gerekli. Elbette gerekli ama kanunlara uyan insanları suçlamanın ve cezalandırmanın da hiç anlamı yok. Yoksa bu, bazı erkekler sataşıyorlar diye tüm kızların sokağa çıkmasını yasaklamak gibi bir şey olur.

Bu yazımda sadece polislerin yabancılar davranışları üzerine değindim. Başka

konulara da değinebilirdim elbet. Örneğin Hollanda'da ki azınlık hakları üzerindeki olumsuz deneyimlerimi yazabilirdim. Bazı işverenlerin ayrımcı davranışları üzerine yazabilirdim. İdarecilerin haksız davranışları üzerine yazabilirdim. Politikacıların yabancılar sorununu nasıl amaçlarına alet ettikleri üzerine yazabilirdim. Terör konusunun nasıl tek yanlı ele alındığı konusunda yazabilirdim. İslamiyet üzerine söylenen saçma sapan sözler üzerine yazabilirdim. İnternet'teki mesajlara bir bakınız, yüz binlerce azınlığın kanı fokur fokur kaynıyor.

Çocuklarım başkalarına kızıp suçladıkları zaman onları uyarıyorum: "Başkalarını tenkit etmeden önce kendi kendinizi aynaya bakar gibi değerlendiriniz. Nedir benim kusurlarım acaba deyiniz. Umutsuzluğa kapılmadan kendinizi düzeltme yollarını arayınız". Ne güzel demiş Yunus:

*İlim ilim bilmektir
ilim kendin bilmektir
sen kendini bilmezsen
ya nice okumaktır.*

Başımdan geçen bu olaylarla içinizi karartmak istemem. İnsanlara kin tutmak niyetinde hiç değilim. Sakın polislere ve kanunlara karşı olduğum da zannedilmesin. Elbette hukuk düzeninden yanayım. Başımdan geçen bu olayları hukuk cenneti denilen demokratik Hollanda da dahi bazı yetkililerin çizmeyi aşabileceklerini kanıtlamak için yazdım. Türkçede bir söz vardır "Dost acı söyler ama doğru söyler" diye. Bu yazımı Hollanda'yı çok sevdiğim için yazdım. Haydi, şimdi herkes aynaya baksın!

Prof. Dr. Ir. Mehmet Akşit

Enschede, 23 Aralık 2002

© 2002-2005 Mehmet Akşit. Bu yazılar ancak ticari olmamak koşulu ile kullanılabilir.